

'It takes two to tango'

De SBNS wil spoorgronden goed en snel saneren

De Stichting Bodemsanering NS (SBNS) is opgericht om zo spoedig mogelijk de ernstige gevallen van ernstige bodemverontreiniging op NS-percelen, waarvan de sanering urgent, is aan te pakken. De Nederlandse Spoorwegen en de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Verkeer en Waterstaat hebben daarvoor een convenant gesloten. De partijen bij het convenant hechten aan kwalitatief hoogstaande saneringen. De SBNS vindt dat speed en kwaliteit kunnen samengaan. Daarbij is wel de inzet nodig van opdrachtgever en opdrachtnemer. Immers, it takes two to tango!

Theo Edelman en Nancy Mulder

Voor echt dansplezier is een juiste ambiance van groot belang. Dat geldt ook voor het goed kunnen uitvoeren van de taken van de SBNS. Het Convenant Bodemsanering NS-percelen schept de voorwaarden voor een snelle en goede schoonmaak van verontreinigde spoorgronden. Dit convenant is afgesloten na het zelfstandig worden van de Nederlandse Spoorwegen op 1 januari 1995. Een nieuw bedrijf kun je immers niet opzadelen met een erfenis van meer dan 150 jaar bodemverontreiniging. Uit een historisch onderzoek was gebleken dat de NS-percelen maar liefst 11.000 van bodemverontreiniging verdachte plekken telden. De kosten voor onderzoek en sanering daarvan had men gecijferd op f 3,5 miljard. Het convenant is afgesloten voor onbepaalde tijd. In het achterhoofd hield men rekening met een looptijd van 70 jaar. Men vond

het belangrijk om snel te starten, ondanks allerlei onzekerheden. Om de vijf jaar vindt een herijking van het convenant plaats. Al werkend kunnen dus zekerheden worden ingebouwd.

Mag ik deze dans van u?

Eind 1996 verscheen de SBNS op de dansvloer. Zij viel daar behoorlijk op. Meer dan honderd mogelijke partners kwamen bij haar langs voor een acquisitiesprek. Dat kwam goed uit: de SBNS wil zelf klein blijven (14 personen) en zoveel mogelijk werk uitbesteden. Bij alle gesprekken stond het onderwerp 'kwaliteit' op de agenda. Elk bedrijf wist daar natuurlijk wel wat op te zeggen, maar de inspanningen op dat gebied en de visie daarop verschilden behoorlijk.

Kwaliteit is natuurlijk geen zaak van de opdrachtnemer alleen. Een opdrachtgever moet daar geld voor over hebben. Om te beginnen voor een goed onderzoek, vervolgens voor een goede sanering. Wij zijn van oordeel dat dit goed besteed geld is, dat zich ook 'terugverdient'. Te vaak nog lezen wij over bodemsaneringen die opnieuw moeten, omdat er de vorige keer niet goed is gesaneerd. Dit leidt tot herhaald onderzoek en herhaalde sanering. Wij noemen dat 'dirty dancing' en wij verfoeien dat.

Belangrijk is dat er bij opdrachtgever en opdrachtnemer geen enkel misverstand bestaat over de doelstelling van de opdracht. In dat kader is het belangrijk dat het proces van beleidsvernieuwing bodemsanering snel wordt afgerond, zodat er duidelijkheid ontstaat over de nieuwe sane-

eringsdoelstelling. Hierover is nu genoeg gesproken en geschreven. De voetjes kunnen van de vloer!

Verschillende dansen

Oriënterend onderzoek

De partijen bij het convenant en de bevoegde gezagen hechten eraan dat voor de eerste herijking in het jaar 2000 alle verdachte plekken oriënterend zijn onderzocht. Om aan deze wens te kunnen voldoen is een grote onderzoeksoperatie van start gegaan. Om snel te kunnen werken en goede resultaten te kunnen boeken is goed nagedacht over standaardiseren, contracteren en digitaliseren. Standaardiseren van de onderzoeksopzet bleek nodig omdat in concurrentie aangevraagde onderzoeksvoorstellen wat opzet betreft te veel van elkaar verschilden. Met enkele bureaus of combinaties daarvan heeft de SBNS raamcontracten gesloten. Je onderhandelt eenmaal over prijs en kwaliteit. Daarna volgt de productie, met zo min mogelijk papieren poespas. De SBNS heeft met enkele laboratoria afspraken gemaakt over de juistheid en de vergelijkbaarheid van analyseresultaten. Voorbehandeling en ontsluiting van monsters geschieden op dezelfde wijze. Bovendien analyseren de laboratoria regelmatig monsters met voor de SBNS bekende gehalten. Bij afwijkende uitslagen volgen corrigerende maatregelen. De SBNS wil dat zoveel mogelijk gegevens digitaal worden aangeleverd, enerzijds om zo efficiënt mogelijk te werken en anderzijds om de kans op fouten te minimaliseren.

Nader onderzoek, saneringsonderzoek en saneringsplan

De hausse aan voortgezette onderzoeken bij de SBNS moet nog komen. Vooruitlopend daarop heeft zij TNO opdracht gegeven haar te adviseren over een standaardopzet voor nader onderzoek, saneringsonderzoek en saneringsplan. De SBNS ziet deze trits als een geheel.

Als eerste stap van het nader onderzoek wordt met de grondeigenaar van gedachten gewisseld over de plannen met de grond. Met de gegevens

Over de auteurs

Ir Th. Edelman
is directeur van de SBNS.

Drs N. Mulder
is communicatiemedewerker bij de SBNS.
Reacties telefonisch
(030-298 8310) of per
e-mail: N.Mulder@sbns.nl

Kader 1: Spoorloot zwolle

Contract met resultaatsverplichting: een vrij dansschema met één verplicht nummer

In 1997 is een voormalige spoorloot in Zwolle gesaneerd. Deze was in de eerste helft van de eeuw gedempt met allerlei afval, waaronder creosootolie. Opdrachtgever SBNS sloot met de opdrachtnemer een contract met resultaatsverplichting af. De opdrachtnemer tekende voor een totaalproject met een vast budget, een einddatum en kwaliteitsborging. Binnen het contract nam de opdrachtnemer dus de totale verantwoordelijkheid voor het afgesproken eindresultaat.

Dit zogenaamde prestatiebestek wijkt af van traditionele bestekken. Zo was het kwaliteitsplan een belangrijk criterium om te gunnen. In dit plan heeft de aannemer beschreven wat de potentiële faalrisico's zijn, hoe groot de kans daarop is, wat de eventuele gevolgen zijn en hoe men tijdig kan signaleren en ingrijpen als het misgaat. Bovendien zijn opdrachtgever en opdrachtnemer overeengekomen op welke wijze de opdrachtnemer kan aantonen dat het gewenste resultaat gehaald is.

Hierbij is de SBNS uitsluitend geïnteresseerd in het projectresultaat. Met andere woorden: de opdrachtnemer mag vrij dansen - volgens een zelf te kiezen schema - maar de dans eindigt met één verplicht nummer: het overeengekomen projectresultaat. Door het uitvoeren van audits is gecontroleerd of de opdrachtnemer voldeed aan de contracteisen en werkte volgens het zelf opgestelde kwaliteitsplan. Op deze manier is traditioneel dagelijks toezicht eigenlijk overbodig geworden.

De SBNS is zeer tevreden over deze wijze van aanbesteden en kwaliteitsborging in Zwolle. Door met de opdrachtnemer goede (kwaliteits-)afspraken te maken, is veel tijd bespaard. Die tijd is weer goed te gebruiken voor de aanpak van andere spoorgronden.

over de bodemverontreiniging leidt dit tot een eerste indruk over mogelijke en onmogelijke saneringsvarianten. Deze indruk is weer sturend voor de opzet van het nader onderzoek. Als bijvoorbeeld microbiologische afbraak ter plekke in aanmerking komt als saneringsalternatief, dan is het zaak bij het nader onderzoek aandacht te besteden aan de aanwezige microflora en aan afbraakproducten.

De SBNS denkt na over een bonus voor die adviesbureaus die in één veld-

ronde het nader onderzoek kunnen afronden. Dat vraagt veel van de veldmedewerkers: gevoel voor de verspreiding van de verontreiniging, aantonningsmethoden in het veld en het lef om een boring extra te zetten. De SBNS denkt zo tijd te besparen, ook al omdat een nieuwe veldronde een nieuwe veiligheidsprocedure betekent. Zo'n procedure kan in het uiterste geval maanden kosten.

Verder hoopt de SBNS dat onderzoek en sanering van veel gevallen - bijvoorbeeld de verontreinigingen met olie - op een standaardwijze kunnen worden aangepakt.

Sanering

De SBNS draagt waar mogelijk bij aan de vernieuwing van het bodemsaneringsbeleid (Bever) en het onderzoek naar nieuwe bodemsaneringstechnieken (NOBIS). Het nieuwe bodemsaneringsbeleid maakt functiegericht bodemsaneren mogelijk. De meeste gevallen op NS-percelen betreffen olie: biologische in-situ-sanering behoort daarom tot de mogelijkheden. Voordat de concepten hiervoor zich bewezen hebben in technieken, moet nog heel wat worden ontwikkeld en uitgezocht. De SBNS is ervan overtuigd dat de markt hier inventief op inspeelt. Zij maakt graag gebruik van bedrijven die bereid zijn hun nek uit te steken. Een voorbeeld daarvan is het contract met resultaatsverplichting voor de sanering van een spoorloot in Zwolle (zie kader 1).

Partners leren van elkaar

De SBNS is klein van omvang, maar een grote opdrachtgever. Eén van de mogelijkheden om wat kwaliteit betreft de vinger aan de pols te houden is het 'auditen' van opdrachtnemers. De SBNS heeft in 1998 op deze wijze vijf opdrachtnemers gecontroleerd. In de advieswereld ging dit bericht als een lopend vuurtje rond. De SBNS verwerkt de resultaten van de audits in verslagen en in haar long- en short-listen. De verbeterpunten die voortkomen uit een audit spreekt de SBNS door met de opdrachtnemer. Samen wordt bekeken waar en waarom iets misging en hoe dit in de toekomst voorkomen kan worden. Bij een volgende audit moet de kwaliteitscirkel voor deze punten rond zijn. Een misstapje maken is dus geoorloofd, mits de opdrachtnemer daarna maatregelen treft ter voorkoming. De SBNS stelt hier tegenover dat kwalitatief goed werk een duurzame samenwerking kan opleveren.

Een audit is best spannend, ook voor de opdrachtgever! De SBNS zelf leert veel van deze bedrijfsbezoeken. Zij gebruikt de resultaten als input voor haar interne kwaliteitsdiscussie. Die moet leiden tot een kwaliteitsplan dat eind 1999 gereed zal zijn. Daarin zullen tien basispassen worden behandeld (zie kader 2).

Slotakkoord

De tango dans je niet alleen met techniek. Daar komt ook passie bij. De SBNS vindt dat veel bedrijven enthousiast aan het verbeteren van hun producten werken. Zij onderscheiden zich daardoor in positieve zin.

De SBNS volgt met belangstelling de activiteiten van het Platform Infrastructuur Kwaliteit Bodemonderzoek. Dit is een initiatief van de Vereniging Kwaliteitsborging Bodemonderzoek en het Ministerie van VROM, met als doel te komen tot één aanspreekpunt voor kwaliteitsvraagstukken bij bodemonderzoek en bodemsanering en één Centraal College van Deskundigen op dit gebied.

Het bewustzijn op dit gebied neemt snel in den brede toe. Dat is goed, voor opdrachtgevers en opdrachtnemers. Want wie wil nog een verkeerde bodemsanering voor zijn rekening nemen? Misschien moeten daarover eens goede afspraken worden gemaakt, ook in financiële zin.

Kader 2:

Tien basispassen kwaliteitsborging

Inhoudsopgave van Kwaliteitsplan SBNS

Intern

- 1 Nauwkeurige selectie van medewerkers
- 2 Veel aandacht voor opleiding ('lerende organisatie')
- 3 Functiescheiding; zorgvuldige besluitvorming
- 4 Actuele Administratieve Organisatie en Interne Controle
- 5 Standaardisatie, evaluatie en verbeteren van processen

Extern

- 6 Nauwkeurige selectie van opdrachtnemers
- 7 Regelmatige evaluatie van verkregen resultaten
- 8 Analyseren van ringmonsters door laboratoria
- 9 Audits bij opdrachtnemers
- 10 Opdrachtnemers confronteren met opvallende resultaten